

ARCHIEF

VROEGERE EN LATERE MEDEDEELINGEN

YOORNAMELIJK IN BETREKKING TOT

ZEE LAND

UITGEGEVEN DOOR HET

Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen

1933

MIDDELBURG
N.V. BOEKDRUKKERIJ EN BINDERIJ
J. C. & W. ALTORFFER
DRUKKERS VAN HET GENOOTSCHAP
1933.

Mr. PIETER BODDAERT,
IN HET LICHT VAN ZIJN TIJD BEZIEN,
NAAR AANLEIDING VAN EEN
HANDSCHRIJFT, VAN HEM AFKOMSTIG ¹⁾,

DOOR

Mr. F. W. D. C. A. VAN HATTUM.

Twee oude manuscripten, berustend onder den steller dezes, hebben de stof geleverd voor deze verhandeling.

De „Aanteekeningen van allerhande nature, begonnen den 1en Augustus 1741”, afkomstig uit het bezit van de oude Zeeuwsche familie Philipse en bijna geheel geschreven door Pieter Boddaert, benevens het manuscript „Aanvullingen” op Pieter de la Rue's „Geletterd Zeeland”, van denzelfden auteur.

De groote verscheidenheid van onderwerpen, neergelegd in Mr. Pieter Boddaert's „Aanteekeningen” geeft een zeer typerend beeld van den tijd, waarin het verschijnen van een courant een gebeurtenis van beteekenis was.

De Middelburgsche Courant, de oudste Zeeuwsche periodiek, werd eerst in 1758 opgericht, zoodat feitelijk tijdens het leven van Mr. Pieter Boddaert nog geen geregelde uitgaaf van een courant in Zeeland bestond. Dit is ongetwijfeld voor dezen hoogbegaafden Regent uit het begin en midden der achttiende eeuw de aanleiding geweest om aanteekeningen te houden van die feiten en gebeurtenissen, welke van belang

---

1) Samenvatting van eene voordracht, gehouden in de Algemeene Vergadering van het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen op den 29 April 1931.

voor hem zelf en zijn omgeving waren, en juist hierom is Mr. Pieter Boddaert's werk als een greep uit het volle leven van zijn tijd te beschouwen.

Naast recepten voor verfteer en tegen de kinderpokjes, vinden wij een mededeeling over de vierlingen, geboren te Middelburg, en het aantal begrafenis en binnen Middelburg van 1726 tot 1735. Maar dit niet alleen, ook een minutieuse beschrijving van de buit van den Shah van Perzië op den Groot Mogol en van een Rhinoceros, welke te zien was op de markt te Middelburg over de Molstraat en welke „wel 3500 Pond zwaar” was, benevens een aantekening over koetsen te Parijs, behoorden tot de interessenkring van Mr. Pieter Boddaert.

Een evenement van beteekenis, zelfs voor onzen tijd, was het feit, dat op 5 September 1741 een neger te Middelburg predikte, die te Leiden gestudeerd had en later predikant werd te Elmina, terwijl op 12 Maart 1748 op de Groote Markt te Middelburg bij het graven van putten voor de pektonnen, die zouden worden ontstoken ter eere van de geboorte van den jongen prins van Oranje, den lateren Willem den Vijfde, een middeleeuwsche graftombe werd ontdekt.

Hoe sterk moet de bekoring van het leven geweest zijn in Mr. Boddaert's tijd, toen dergelijke voorvallen van de grootste beteekenis werden geacht, in vergelijking met onzen tijd, waarin ons de meest wereldschokkende gebeurtenissen dagelijks pasklaar worden voorgezet in periodieken, welke wij gewoonlijk zonder er veel interesse voor te voelen, ter zijde leggen.

Mr. Pieter Boddaert werd op 9 Juli 1694 te Middelburg geboren als zoon van Cornelis van den Helm Boddaert, president van het Hof van Vlaanderen, en Anna Maria Cau. Als eerste bekende uit zijn geslacht wordt genoemd een zekere Joris Boddaert, die omstreeks 1550 te Nieuwkerk in Vlaanderen geboren, ter wille van het geloof naar de Noordelijke Nederlanden uitweek, terwijl de grootvader van Mr. Pieter, geboren te Middelburg in 1620, kiesheer werd en later bewindhebber der Oost-Indische Compagnie.

De aanzienlijkheid van zijn geslacht maakte, dat onze auteur voor Regent in de wieg gelegd was. Teneinde zich te bekwaamen voor de hooge ambten, welke hij voorbestemd was te bekleeden, werd de jonge Boddaert in 1711 te Leiden als student ingeschreven, hierbij der Zeeuwen traditie volgende, welke nog steeds Leiden verkiezen voor de vorming van hun toekomstige regeerders.

Na in twee jaren, hetwelk misschien geen Zeeuwsche traditie is, gepromoveerd te zijn in de beide rechten, maakte hij een voorspoedige carrière als advocaat; daarna werd hij griffier van het Hof van Vlaanderen, om in 1748 benoemd te worden tot secretaris en raad ter Admiraliteit in Zeeland.

Na het overlijden van zijn eerste vrouw, Maria Constantia Radaeus, welke hem in 1731 ontviel, hertrouwde hij met Elisabeth de Buisson. Op 28 Januari 1760 overleed de verdienstelijke Regent, welke een sieraad voor zijn geboortestad is geweest.

De familie-traditie getrouw was Mr. Pieter Boddaert een geloovig kenner en belijder van de Protestantsch-Christelijke leer. Zoo vast en stug als de klei, waaruit Zeeland is opgebouwd, zoo vast en stug was ook de belijdenis van dit ware type van den Zeeuwschen Protestant. Maar ook even rijk en vruchtbaar als die klei is, was Mr. Pieter Boddaert's religieus leven, hetgeen zich nog aan ons manifesteert door een aaneenschakeling van gedichten op godsdienstig gebied. Zoo publiceerde hij vier bundels „Stichtelijke Gedichten”, welke vele malen een herdruk mochten beleven.

Ook de meer wereldsche poëzie behoorde tot zijn terrein en na zijn dood gaf zijn zoon Cornelis van den Helm Boddaert in 1761 te Middelburg een boek uit, genaamd: „Nagelatene Mengeldichten en levensbeschrijving van wijlen den heere Mr. Pieter Boddaert, mitsgaders de lijkzangen op ZEd.'s overlijden” waarin een deel dier dichtuitingen een plaats vond.

Dat zijn werken in zijn tijd gewaardeerd werden, blijkt uit wat daarover vermeld wordt in Collot d'Escury's „Holland's Roem in Kunsten en Wetenschappen” en Nagtglas' „Levensberichten van Zeeuwen”.

Willem Kloos heeft in zijn : „Daad van eenvoudige rechtvaardigheid” gepoogd de beste gedichten uit de achttiende eeuw aan de vergetelheid te ontrukken. Niets van Boddaert's oeuvre komt hierin voor, niettegenstaande zijn pennevruchten zoo vaak herdrukt zijn. Verwonderlijk vinden wij dit niet, want Boddaert's gedichten, waaronder het volgens Nagtglas zeer geprezen „Daphne”, achten wij ongetwijfeld beneden het peil van hetgeen Kloos aan wereldlijke en stichtelijke gedichten uit dien tijd verzamelde.

In 1730 gaf Mr. Pieter de gedichten van Anna Rethaan uit en in 1745 die van Mr. Joan Moorman, terwijl hij met den in 1699 geboren eveneens „dichtlievenden” Adreas Andriesse, predikant te Veere, de Psalmberijming van Hendrik Ghijsen verbeterde. Tevens zond hij in samenwerking met Pieter de la Rue en Johan Steengracht in 1717 en 1718 twee anonieme bundels gedichten in het licht onder den titel : „Dichtlievende Tijdkortingen”.

Groot is ook het aandeel geweest, dat Mr. Pieter Boddaert gehad heeft in het stand komen van de „Tegenwoordige Staat van Zeeland”, uitgegeven in 1751 en 1753.

De rivaliteit tusschen de steden der Republiek onderling kwam in de zeventiende en achttiende eeuw vooral tot uiting in de publicatie van uitvoerige beschrijvingen, waarin de eigen stad vaak tot de beste en heerlijkste der Vereenigde Republiek werd verheven.

Zeer zeker heeft Mr. Pieter Boddaert Zeeland's plaats en die van Middelburg in het bijzonder verdienstelijk en eerlijk naar voren gebracht in de over Zeeland handelende deelen van de Tegenwoordige Staat der Vereenigde Nederlanden.

In het manuscript „Aanvullingen op de la Rue” ruimde Boddaert, volgens het register, aan zich zelf een plaats in, in de rij der geletterde Zeeuwen, hetgeen doet vermoeden, dat de karakteristieke eigenschap van de dichters uit de achttiende eeuw, om zichzelf niet te onderschatten, ook aan Mr. Pieter Boddaert niet vreemd was.

Zijn autobiographie, te vinden in het hierboven genoemde, door zijn zoon uitgegeven werk, is een mengeling van kinder-

lijkheid, gepaste trots, wijdloopigheid en hier en daar wat hoovaardij.

In de verzameling van het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen berust zijn portret in olieverf geschilderd door Vlietland, later verbeterd door Ph. van Dijk, naar welke afbeelding Houbraken een gravure vervaardigde.

Wij kunnen ons hierdoor een aangename voorstelling maken van dezen merkwaardig-algemeen ontwikkelden en voor ons geweest verdienstelijken regent, wien wij gaarne vergeven, dat hij het volgende grafschrift op zich zelf dichtte :

„Hier ligt Boddaert, die, van een eerelijk geslacht,
 Noit roemde op adel, noit naar hoogheid heeft getracht,
 Maar in een lagen stand, met Gods bestel tevreden,
 Het Hemelsch goed meer zocht dan schatten hier beneden,
 Den Godsdienst hield hij voor zijn hoofdwerk ; voor zijn lust,
 De Dichtkunst, totdat God hem opriep tot zijn rust”.
